

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 842088/58

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אוריאל לביא – אב"ד, הרב דוד מלכא, הרב חיים ו' וידאל

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד ישעיהו גרינולד)

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: תביעת החזר מזונות לאחר שנפסק שהאישה חייבת להתגרש

החלטה

בפני ביה"ד בקשת האיש לביטול דמי מזונות שחויב בהן בעבר, וזאת בעקבות פסק הדין מתאריך ח' שבט תשפ"ד (18/01/2024), ומנגד – תגובת האישה להנ"ל.

במסקנות פסק הדין הנ"ל, נקבע ברוב דעות כלהלן:

"בהתאם לאמור ברוב דעות בית הדין פוסק – תביעת הבעל לגירושין מתקבלת, ותביעת האישה לשלום בית נדחית, והאשה חייבת לקבל את הגט".

לאור זאת מבקש האיש, כי ביה"ד יבטל החלטות קודמות אשר לפיהן האיש חויב במזונות האישה במשך שנים. [נזכיר, ניתנה החלטה למזונות אשה זמניים בסך 6,000 ש"ח ביום כ"ו במרחשון תשע"ו (08/11/2015), ובהחלטה מיום ד' במרחשון תשע"ח (24/10/2017) נקבע שהחלטה זו תעמוד בעינה כהחלטה קבועה.] טענתו המרכזית כי בפסק הדין האחרון הנ"ל חל מפנה בהחלטות ביה"ד, ולאור זאת יש לבטל את ההחלטה לחיובו במזונות האישה.

בהחלטת ביה"ד הגדול מיום כ"ט שבט תשע"ט (04/02/2019), דחה ביה"ד את ערעור האיש לחיוב הגירושין ולפטור ממזונות. בהחלטה זו נקבע שלא נמצאה הצדקה לחייב את האישה בגירושין, ולפיכך האיש חויב במזונות אשה באותן שנים. אך מאחר וכעת לאחר פסק הדין האחרון אשר בהסתמך על העדויות החדשות התברר כי יש לחייב את האישה בגירושין, יש לכך השלכה, לטענתו, גם למפרע, לפטור אותו מחיוב מזונות האישה אשר הושתו עליו בעבר שלא כדין.

ביה"ד מבהיר: ההחלטות שקדמו לפסק הדין האחרון, נכתבו על יסוד החומר שבתיק שהיה בפני ביה"ד בתקופה ההיא. ונכון לאותה תקופה, משביה"ד לא שוכנע שהאשה חייבת להתגרש, היה על האיש לשלם דמי מזונות אשה, ולא נפלה טעות בהטלת חיוב זה על האיש.

אולם כעת ביה"ד בהרכבו הנוכחי קיבל עדויות, אשר הובילו למסקנת פסק הדין ברוב דעות, שהאשה חייבת בגירושין, ממילא קמה וגם ניצבה בקשת האיש לביטול חיוב מזונות אשה גם עבור התקופה הקודמת שבה ביה"ד פסק כי לא היתה עילה לחייב את האישה בגירושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ההשלכה מהסכם הגירושין לנדון דנן

ראשית, יש לדחות את בקשת האיש על הסף, וזאת לאור האמור בהסכם הגירושין שאושר ביום ו' אדר א' תשפ"ד (15/02/2024), כלהלן:

מוסכם כי:

1. הצדדים יתגרשו בבית הדין הרבני ביום חמישי ו' אדר א' תשפ"ד 15/2/2024.
2. האיש ישלם לאשה סך של 1000 ₪ מדי חודש בחודשו בכל I לחודש לכל חייה בהפקדה ישירה לחשבונה [...].
11. האיש מתחייב שלא לערב את הילדים בשום עניין שבינו לבין האשה לרבות לא ליידע אותם בדבר הסכם זה או בדבר כספים אותם משלם.
12. הצדדים מתחייבים שלא לתבוע אחד את השני על שום עניין למעט אכיפת הסכם זה.

על פניו לפי האמור בסעיף 12 להסכם, האיש מנוע מלתבוע את החזר תשלום המזונות ששילם במהלך השנים לפני הסכם הגירושין. אבל האיש טוען כי האשה הפרה את ההסכם בכך שסידור הגט התעכב באשמתה, ולפיכך הוא רואה את עצמו כמי שיש ביכולתו לתבוע את החזר המזונות.

לאחר עיון בטענות, יש לדחות את טענות האיש, כי למרות שסידור הגט התבצע באיחור של כמה חודשים, הרי בסופו של דבר סודר הגט בין הצדדים, ולא ניתן לבטל את ההסכם ע"ס העיכוב בסידור הגט. יובהר בנוסף, כי ללא מתן החלטה לביטול ההסכם על הצדדים לעמוד בכל האמור בהסכם הגירושין הנזכר.

זאת ועוד, גם אם לא היה הסכם הכול את האיש מלהעלות בקשה להחזר מזונות, יש לדחות את בקשות האיש מהטעמים שלהלן.

החזר תשלום מזונות לאחר מתן פסק דין לחיוב גירושין

לכאורה נדון זה תלוי במה שנחלקו הפוסקים במקרה שהאשה חויבה לקבל גט: האם הפסידה מזונות משעה שנפסק לחיובה בגט, גם אם עדיין לא קיבלה את גיטה בפועל, ואין לכך קשר לעובדה אם היא מסרבת לקבל את גיטה. או שהדבר תלוי בציות שלה לקבל את גיטה לפי פסק הדין. דהיינו שעקרונית, כל עוד האשה לא קיבלה את גיטה בפועל, מגיעים לה מזונות [וזאת ככל שמצידה היא עדיין דבקה בתביעת שלום הבית שלה, והיא תביעה כנה מצד עצמה שמזכה אותה במזונות וראה להלן בענין זה], ושליטת המזונות תיקבע במקרה שהיא מסרבת לקבל את גיטה כאמצעי כפיה לחיובה לקבל את הגט [להלן יתבאר צד הסבר נוסף אשר לפיו, עקרונית אין לאשה זכאות למזונות אבל לא רק בגלל שיש עליה חיוב לקבל גט אלא משום שאשה שאינה מסכימה לקבל את הגט ואשר בעטייה הגט אינו נמסר לה – אין לה מזונות].

ונ"מ בנדון כבנדון דנן שהאשה חויבה לקבל גט רק בשלבים האחרונים של הדיונים, לפיכך גם אם יתברר כי לפי הממצאים החדשים שהיא הייתה חייבת לקבל את הגט לפני שנים - כבר מתחילת ההליכים, מ"מ כיון שלביה"ד לא התברר חיוב זה בתקופה הראשונה של ההליכים, הרי לא היה מקום לכופה לקבל את גיטה, ולא התקיימה עילה לשלול את הזכאות למזונות עבור תקופה זו, למרות שהתברר למפרע כי כבר בתקופה הראשונה היא הייתה חייבת לקבל את גיטה.

מקור הדין נלמד מהמובא בתשובת הרא"ש כלל מב ונפסק בשו"ע אהע"ז ס"ס קי"ז:

"מי שנודע לו שאשתו נכפית ורוצה לגרשה וכו' כופין אותה לקבל גט ואין בזה משום תקנת ר"ג וכו', ואם תמאן לקבל גט ימנע ממנה שאר כסות ועונה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הגה: דוקא במום גדול כזה שאילו היה באיש היו כופין לגרש מדין התלמוד, ולא תקן ר"ג שתהא אשה עדיפא מאיש".

וכתב שם בבית שמואל סימן קיז ס"ק כב:

"אף על גב כשהוא בעל נכפה איתא לקמן סי' קנ"ד פלוגתא אם כופין אותו דשם הפלוגתא היא אי אמרי' איתתא נחא לה בכל דהוא מ"ה י"א שם דלא הוי מום אבל אם היה מום אז לכ"ע כופין אותו מזה נשמע אם היא בעלת נכפה הוי מום וכופין אותה דהיא לא עדיפא מיניה גם בכפיות איש איכא חשש דאורייתא ובכפיות דידה אין חשש איסור אלא תקנות ר"ג, וכפי' זו למנוע שאר וכסות ועונה לכ"ע אין קפידא דהא כשהוא בעל נכפה לכ"ע יכולה לפרוש ממנו ממילא לא תעשה לו הדברים אשר היא חייבת לעשות לו א"כ הוא פטור לעשות חיוב שלו, ועיין תשו' מהר"מ מלובלין סי' א' ותמצא רוב דברים אלו וח"מ ל"ד מ"ש כאן".

מדברי הב"ש ניתן להבין כי במקרה של מום באשה (נכפית) היא חייבת לקבל גט, ומשכך האיש רשאי למנוע ממנה מזונות. וזאת משום שגם לשיטות שבאיש נכפה אין מחייבים בגירושין, מ"מ אין הדבר יוצא מידי ספק, וכשם שהיא לא תחשב כמורדת (במקרה שהאיש נכפה) אם אינה רוצה לדור עימו כמו כן במקרה שהיא נכפית הבעל יוכל לטעון קים לי כהשיטות שהוא אינו חייב לגור עימה. ובכה"ג הוא גם פטור ממזונותיה, ואין זה רק מצד אמצעי כפיה כדי שתקבל את הגט, אלא שכך הדין מעיקר דין חיוב מזונות, שלא מגיע לאשה מזונות בנסיבות אלו מספק וכנ"ל.

וכן כתבו לבאר את כוונת הב"ש בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק ח עמוד 71 – 73 בפני כב' הדיינים: הרבנים ש' ב' ורנר - אב"ד, ע' אזולאי, ח' ג' צימבליסט (אלא שאין הדבר מוסכם כדלהלן), וז"ל:

"נראה דבית שמואל לא ס"ל כן, דז"ל ב"ש בסי' קי"ז שם: אף על גב כשהוא בעל נכפה איתא לקמן סי' קנ"ד פלוגתא אם כופין וכו' וכפייה זו למנוע שאר כסות ועונה לכולי עלמא אין קפידא, דהא כשהוא בעל נכפה לכ"ע יכולה לפרוש ממנו, ממילא לא תעשה לו הדברים אשר היא חייבת לעשות לו, א"כ הוא פטור לעשות חיוב שלו. ומבואר בדברי ב"ש דמה דיכול למנוע ממנה שאר כסות ועונה הוא לא רק מדין כפייה שתקבל הגט, אלא גם מטעם אחר, והוא דכיון שחייבת לקבל גט לכן אפילו לפני שמקבלתו נפקעו כל חיוביו הכספיים כלפיה. וכמו במום גדול שבו שיקולים לכפותו לגרשה, דגם לפני שגרשה אי אפשר להכריחה לחיות עמו ונפטרת מכל חיוביה כלפיו, ומהאי טעמא גם בספק אם יש בו מום כזה היא יכולה לפרוש ממנו (וכמש"כ כן ב"ש גם בריש סי' קנ"ד במחלוקת הפוסקים אם יכולה לומר כסבורה הייתי וכו' דמספק לא היא מורדת), וה"ה נמי ביש בה ספק מום כזה דמספק אין לחייבו בכל חיוביו כלפיה. ויש למצוא סמוכין לדברי בית שמואל במש"כ במרדכי ר"פ המדיר לענין אלה שחייבים לגרש, דאף אם אין כופים אותם לגרש מחשש גט מעושה, מ"מ מוציאים מהם הממון וז"ל שם: דכיון שחייבוהו חכמים להוציא ולתת כתובה, אם לא הרשינו לכוף להוציא דאם היינו כופין ה"ל מעושה שלא כדין, מ"מ כתובה מאי טעמא לא נפיק מיניה, דכיון דחייבוהו חכמים בממון זה וכו'. וכן נפסק להלכה בסי' קנ"ד סכ"א בהגה. הרי דבכל מקום שחייב לגרש, מוציאים ממנו הממון עוד לפני הגט. וסובר בית שמואל דה"ה שכל ההתחייבויות ההדדיות שביניהם מתבטלות עוד לפני הגט, דהיינו שהוא אינו חייב בחיוביו כלפיה, והיא אינה חייבת בחיוביה כלפיו, ולכן ס"ל להב"ש דה"ה בספק אם חייב או חייבת בגט, כבר נפסקים החיובים שביניהם, דמספק יאמר כל אחד קים לי [אמנם בהפלאה בה' כתובות שם חולק בזה על בית שמואל וס"ל דמניעת שאר כסות ועונה הוא רק מדין כפייה, ובספק שאי אפשר לכפותה אי אפשר גם למנוע ממנה שאר כסות ועונה עיין שם]."

ולכאורה ה"ה בנידוננו, ככל שלפי דעת ביה"ד כיום האישה חייבת לקבל את גיטה, ואילו היה הדבר במצב הפוך שהתנהלותו של האיש הייתה מחייבת אותו לגרש את האישה, הרי היו כופים אותו להוציא, וא"כ לא גרע הוא ממנה וגם הוא יכול לכופה לקבל גט, ואם היא מסרבת לקבל הגט, יכול הוא למנוע ממנה שאר כסות ועונה, מעיקר הדין, ולכאורה בזכותו היה למנוע מזונות עוד מהתקופה שהתקבלו העדויות להתנהלות האישה.

האם לדעת הב"ש ניתן לתבוע מזונות עבר כשהתברר שהאשה לא הייתה זכאית להם

יובהר כי מדברי הב"ש עולה כי בזכות האיש למנוע ממנה מזונות, אך אינו מפורש הדין בנדון כבנדון דנן, כאשר האיש כבר שילם מזונות, ורק לאחר זמן התברר שהאשה לא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

היתה זכאית למזונות עבור התקופה ההיא, האם ביכולתו לתבוע אותה להחזיר לו את אותם מזונות.

אך נראה לענ"ד שלפי הב"ש אכן בזכות האיש לבקש החזר תשלום מזונות, שהרי לפי האמת התברר כי הם שולמו לה בטעות.

ואפשר למצוא מקור לכעין זה בדין נשא אחת מחייבי לאווין, שהוא חייב לגרשה, האם עליו להחזיר את הפירות שאכל. דבלא הכיר בה (דהיינו שהיא לא גילתה לו שהיא אסורה לו, ולא הייתה לו אפשרות לדעת זאת) מפורש הדין בשו"ע אהע"ז סימן קטז ס"א שאינו מחזיר לה [אבל בהכיר בה כתב הח"מ שם ס"ק ה, וז"ל: "ואפ"ה אינו משלם הפירות. דין זה מוסכם בשלא הכיר בה שזכה בפירות ואין חייב בפרקונה. אבל בהכיר בה לדעת רש"י והרמב"ם מוציאין הפירות אף בלא נשבית ולדעת התוספות דוקא בנשבית"].

הרי שדווקא בלא הכיר בה, והיא לא גילתה לו, מוסכם הדין שאינו מחזיר מה שאכל, אבל במקרה שלא היא ולא הוא הכירו באיסור זה, משמע שחייב לשלם לה את מה שאכל, כי דווקא בהכיר בה שהיא הטעתה אותו, הרי שקיבלה עליה שיאכל פירות ללא תשלום (וראה בב"ש שם הר"ן שבלא הכיר בה סברא שהיתה מפיסת אותה), אבל כשלא הכירה גם היא באיסור, לכאורה אין כאן ויתור מצידה ועליו לשלם על מה שאכל מכח נישואין שלא כדין.

וכעין זה מבואר בשו"ע חו"מ סימן שסג ס"י, שאם השוכר שילם דמי שכירות לראובן שהשכיר לו דירה, והתברר שהדירה שייכת לשמעון, דצריך לשלם דמי שכירות שוב לשמעון ואח"כ יתבע את ראובן שיחזיר לו את מה שקיבל בטעות.

וכתימוכין לגישה זו, יש להקדים את השאלה האם פסק בי"ד יוצר את גוף חיוב הממון, ובהיעדר פסק, אין כלל חיוב ממון, או שפסק בי"ד רק מגלה שקיים חיוב לפי ההלכה, אבל גם בלא פסק הדין, הנתבע חייב לשלם. ולכאורה מדברי הגמרא במסכת מכות ה"ע"א ובתוס' ד"ה וכן לעניין קנס העלו כדבר פשוט שחיוב ממון שאינו קנס ושאינו בעניין דיני נפשות, אינו נוצר ע"י פסק בי"ד, אלא הוא חייב מכה ההלכה, ורק ביה"ד מגלים את החיוב, משא"כ בדיני נפשות וכן בדיני קנס שביה"ד הוא אשר יוצר את החיוב, ובלא פסק בי"ד אין כלל חיוב [וראה שם בהגהות רעק"א על תוס' וכן בקוב"ש ח"ב סימן יג, וראה עוד בדברי הקצוה"ח סימן א סק"ח].

לפ"ז אין זה משנה כלל שביה"ד לא פסק בפועל בזמנו חיוב גירושין וממילא היה האיש פטור ממזונות, כי די בכך שגם כיום התקבלו עדויות אשר מאששות כי כבר בתקופה הקדומה של ההליך האשה לא היתה זכאית לתשלום מזונות.

והנה היה מקום לחלק, בין המקרה הנזכר לעיל באיש שנשא אשה, כאשר האיש וגם האשה חשבו שהיא כשרה להינשא לו, ורק כעבור 10 שנים מהנישואין התגלה (שלא באשמת האיש והאשה) שהיא אסורה לו באיסור חייבי לאווין, ובמשך 10 שנות הנישואין, הוא זן אותה כדין בחושבו שמגיעים לה מזונות, אך כעת משהתברר שהיא אסורה עליו והוא "בעמוד והוצא" ממועד הנישואין, הרי לכאורה חייבת היא להחזיר לו את המזונות שהיא קיבלה ממנו שלא כדין. אך בנדון כבנדון דנן שאין האיש ב"עמוד והוצא", אלא שכעת התברר שיש ביכולת האיש לחייב את האשה בגירושין, בזה מי יאמר שהיו כטעות אשר מזכה את האיש בהחזר מזונות. אך באמת אין בחילוק זה כדי לחלק ולפטור את האשה מהחזר המזונות, כי הרי על פי עדויות אלה, הוברר כי האשה היתה אמורה לקבל את גיטה ואינה זכאית למזונות, והרי זה נדון כשאר טעות בקבלת ממון שאינו שלו, שעליו להשיבו¹.

אולם ההפלאה חלוק על הבנת הב"ש, ולפי דעתו כל עוד האשה לא קיבלה את גיטה בפועל, מגיעים לה מזונות. ורק אם היא מסרבת לקבל את גיטה ניתן למנוע ממנה מזונות כדי לאלצה לקבל את גיטה. וז"ל הפלאה בקונטרס אחרון סימן קיז סעיף יא:

¹ ומודינא שאם למשל האשה קיבלה ממון בעין למזונותיה ומכרתם או נתנתם לצד ג', שאין על צד ג' חיוב להשיבו, וזאת משום שצד ג' קיבל את הממון בהיתר גמור, ויכול גם לקדש בו אשה מצד שיש כאן יאוש ושינוי רשות, וראה בב"ק קיא בדין גזל ובא אחר ואכלו דרצה מזה גובה רצה מזה גובה, ועי"ש דזהו דוקא אם בא אחר ואכלו קודם יאוש בעלים, אבל לאחר יאוש בעלים גובה רק מהגזלן. אבל האשה עצמה שלעולם אין אצלה שינוי רשות, לכאורה אמורה היא להחזיר את הממון שניתן לה בטעות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"... גם מ"ש דכפי' זו למנוע שאר וכסות לכו"ע אין קפידא דהא כשהיא נכפה לכו"ע יכולה לפרוש ממנו ממילא לא תעשה לו וכו', אינו נראה דהתם היא יכולה לומר איני נזונת ואיני עושה ואף דבברים של חיבה שהם משום קרוב היא מחויבת אפי' באמרה איני נזונת מ"מ הכא כיון שמופרשת ממנו בביאה לא שייך לחייבה בדברים של חיבה, משא"כ הוא שא"י לומר איני זן ואיני מפרנס. והרא"ש שכתב דיכול למנוע היינו דהוא בכלל הכפי' עד שתאמר רוצה אני, אף על גב דלא מצינו כפי' בממון מ"מ כיון שהיא מחויבת לומר רוצה אני ועיכוב הגירושין ממנה, כבר כתבתי בריש סי' ע"ו דמוכח מריש כתובות דכשהעיקוב ממנה פטור ממזונות ע"ש באורך".

מדברי ההפלאה מבואר שהוא הבין שהב"ש נקט שמה שלא מגיעים מזונות לאשה נכפית, זהו משום שיש עליה חיוב להתגרש, וגם אם היא עדיין לא התגרשה בפועל, אין היא זכאית למזונות. אבל ההפלאה סבור שאין די בחיוב הגירושין להפסידה מזונות, אלא הפסד המזונות הוא רק במקרה שהיא מסרבת לקבל את גיטה. ויש להסתפק בדבריו, אם כוונתו שעקרונות מגיעים לאשה מזונות עד הגט, אלא שמניעת המזונות מהווים כאמצעי לחץ לכפותה על קבלת הגט ולפיכך הוא רשאי למנוע ממנה מזונות לשם כך, או שזהו כלל שאין האשה זכאית למזונות ככל שהיא מסרבת לקבל גט כשהיא מחויבת בקבלתו, ומסו"ד נשמע יותר כהסבר זה האחרון. דברי ההפלאה הובאו בפד"ר מביה"ד הגדול פד"ר כרך ב' עמ' 140-142 וכן בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק ח עמוד 71 – 73.

דברים אלו הובאו בפסק דין ביה"ד ירושלים בתיק 667532/14 בהרכב שניים מהדיינים הח"מ, וז"ל:

"למרות האמור, בהתאם לפסיקת השו"ע אה"ע סי' קיז סעיף יא במש"כ "ואם תמאן" וכו', לאחר פסיקת חיוב האשה בגירושין עקב עילות המצדיקות זאת, אם האשה מסרבת להתגרש נשללו מזונותיה כמבואר בשו"ע ובחלקת מחוקק סק"כ, וזאת כאמצעי לחץ לקבלת גט או מטעם אחר, עי"ש בהפלאה סי' קיז ס"ק יז. וכן עיין בתשובת רבי עקיבא איגר תניינא סי' ע"ד ובתשובת נודע ביהודה תניינא חלק אה"ע סי' קד שמניעת המזונות נקבעים כאמצעי לחץ לקבלת הגט. האריכו בזה בפסק דין מביה"ד הגדול פד"ר כרך ב' עמ' 140-142.

אמנם עיין בפד"ר כרך ח' עמ' 73 שכתבו שהב"ש חולק על שיטת ההפלאה הנזכרת, ולשיטתו שלילת המזונות נקבעת מיד עם פסיקת חיוב האשה בגירושין, ואינו רק אמצעי כפייה להתגרש. עכ"פ מבואר שדעת רוב הפוסקים בנסיבות המתוארות, שלילת המזונות אינה נגזרת מחיוב הגירושין, אלא כאמצעי לחץ לקבלת הגט מהמועד שהאשה מסרבת לקבל גט".

ובפד"ר ח"ה שם מובא בשם שו"ת רעק"א שדן במקרה שנשחת תואר פניה של האשה, ואשר גרם למאוסות רבה אצל כל רואיה, והבעל מבקש לחייבה בגט, והוא מבקש למנוע ממנה שאר כסות ועונה. וכתב הרעק"א במה"ת סימן עד, וז"ל:

"... אף די"ל דיכול לומר קים לי כהפוסקים דאף בידע יכול לומר סבור הייתי והדין דכופין אותה, ופטור אנכי ממזונות, מ"מ י"ל דאין זה בכלל קים לי, די"ל כל זמן שלא גרשה, בודאי חייב במזונותיה אלא דמניעת המזונות הוא מדין כפייה, ואנן בי"ד מסופקים אם הדין דכופין, לא שייך לומר קים לי, דחייבא עליה דידיה וענין כפייה הוא מילי דב"ד".

נראה כי גם במקרה שיש ספק אם האשה זכאית במזונות אין ביכולתו לטעון קים לי לפטור עצמו מחיוב מזונות, כי ככל שהספק נובע רק מחוסר היכולת להכרעת ההלכה אם לכוף על הגט, ואין זה עניין לטענת "קים לי" אלא עניין לביה"ד שהוא מנוע מספק לכוף על הגט, ואין הספק הזה מוציא מידי ודאי חיוב שלו במזונות.

אמנם בסיום התשובה שם כנראה לא ברירא ליה לרעק"א סברה זו, אך

דעתו נוטה שיש ביכולתו לטעון קים לי, וז"ל:

"ויש צד גדול לומר דיכולה [נדצ"ל דיכול – ח.ו.ו.] לטעון ק"ל, לזה דעתי נוטה דיכול למנוע ממנה שאר כסות ועונה, כן נראה לענ"ד".

ונראה שספקו של הרעק"א הוא בשני צדדי החקירה הנ"ל, האם ניתן למנוע מזונות מאשה שמעיקר הדין היא חייבת לקבל גט למרות שעדיין לא קיבלה את גיטה בפועל [וזה תואם את הצד השני של הרעק"א, וכך נוטה דעתו], או שאין לה מזונות רק מצד היכולת לאלץ אותה לקבל גט, וכך משמע מלשון הרעק"א בשונה מהעולה מלשון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ההפלאה הנ"ל שאין היא זכאית למזונות כה"ג שהיא מסרבת לקבל את גיטה וכנ"ל בהסבר דברי ההפלאה, ואילו לפי העולה מלשון הרעק"א עולה כי מעיקר הדין - גם אם היא חייבת לקבל גט, אך ככל שעדיין לא קיבלה את הגט, והיא לא סירבה לקבל את גיטה, אין ביכולתו למנוע ממנה שכ"ו רק משעה שהיא סירבה לקבל את גיטה [וזה תואם את הצד הראשון של הרעק"א]. וראה בקובץ חקר משפט ח"ב עמ' קעב שנקטו שדברי הרעק"א תואמים את דברי ההפלאה, וי"ל וכנ"ל.

והנה גם אם ננקוט כי מחלוקת הב"ש וההפלאה נותרה בספיקא דדינא, ולפי דעת הב"ש בזכות האיש להעלות טענה כי המזונות שהוא שילם בעבר היו שלא כדין, הלא לאידך גיסא - כיום האיש מבקש להחזיר את המזונות ששילם לאשה במשך שנים, ביכולת האשה לטעון קים לי כשיטת ההפלאה שחיוב מזונות לאחר פסק דין לגירושין הוא רק לאחר שהיא סירבה לקבל את גיטה לאחר שניתן פסק דין לחייבה בגירושין [בין אם נפרש שמניעת המזונות הוא כאמצעי לחץ ובין אם נפרש שהאשה אינה זכאית למזונות ככל שהיא אינה מוכנה לקבל את גיטה וכנ"ל], ומאחר שלא הייתה היתכנות שדבר זה יתקיים בנדון דנן כיון שטרם התקבלה החלטה לקביעת האשה כמי שמסרבת לקבל את גיטה, לפיכך אין מקום לחייב אותה להחזיר את דמי המזונות.

ההבדל בין פסק דין לכוף על הגט לבין פסק דין לחייב את האשה בגט לעניין חיוב מזונות

עוד יש לציין כי כל המקורות העוסקים במניעת מזונות מאשה שהוטל עליה חיוב גירושין, המדובר הוא באופן שניתן "לכפותה" להתגרש, כגון בנכפית, וכמבואר בדברי הפוסקים שעסקו בדין זה, אבל אין לנו ראיה למקרה שניתן למנוע מזונות כלפי אשה שהוטל עליה רק חיוב גירושין ולא כפיה לקבל גט. לכאורה בנדון דנן טרם נפסקה כפיה על האשה לקבל גט, וממילא כלל לא ברור שהיה ניתן למנוע ממנה מזונות גם מכו"ל לדעת הב"ש, וק"ו שאין מקום לחייבה להחזיר מזונות עבר.

בשולי נימוקים אלה יש להבהיר, שגם אם ננקוט כי האשה אינה צריכה להשיב את דמי המזונות רק מספיקא דדינא, עם כל זאת אין ביכולת האיש לעכב את אשר התחייב לשלם לאשה דמי מזונות קבועים בשוטף ובחגים כמפורט בהסכם הגירושין, כיון שבהסכם זה וויתר האיש על כל תביעה אחרת שיש לו כנגד האשה.

מסקנות

1. תביעת האיש להחזר תשלום מזונות נדחית.
2. הסכם הגירושין נותר בתוקפו, ועל האיש לשלם לאשה את אשר התחייב וכמפורט בהסכם הגירושין.

הרב חיים ו' וידאל – דיין

דעת הרב אוריאל לביא: אני מצטרף למסקנות הנזכרות בלבד, אף שאיני מצטרף לכל האמור לעיל, בפרטי הלכה זו של זכאות למזונות.

פס"ד ניתן לפרסום בהשמטת שמות ומספרי זהות של הצדדים.

ניתן ביום כ"ג באב התשפ"ד (27/08/2024).

הרב חיים ו' וידאל

הרב דוד מלכא

הרב אוריאל לביא – אב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה